

Filosofijos
fakultetas

Lietuvos
mokslo
taryba

Mediavaikai

Vaikų buvimas prie ekranų, savireguliacija ir psychosocialinis prisitaikymas karantino dėl COVID-19 pandemijos metu

dr. Rima Breidokienė, prof. dr. Roma Jusienė

2020-09-25

Tyrimo kontekstas (1)

- COVID-19 pandemija ir jai suvaldyti skiriamas karantinas – ženklūs pokyčiai vaikų ir tėvų kasdienybėje, socialiniame gyvenime.
- Kaip karantinas atsiliepia vaikų psichikos sveikatai?
- Pradinio mokyklinio amžiaus vaikų tėvai atžymi emocinių sunkumų sumažėjimą, tačiau dėmesio problemų padidėjimą karantino metu (Pearcey et al, 2020).
- Karantino sąlygotas nuotolinis mokymasis – daugiau laiko leidžiama prie ekranų jau ikimokykliniame ir pradiniame mokykliniame amžiuje.
- Kaip ilgesnis buvimas prie ekranų siejasi su vaikų psichikos sveikata?

Tyrimo kontekstas (2)

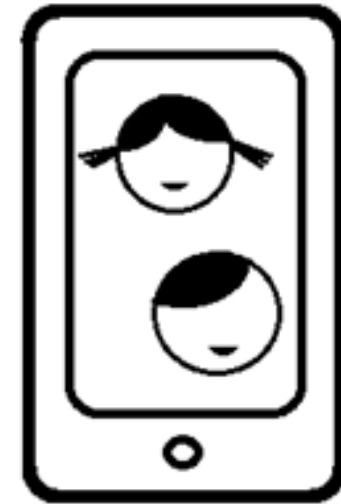
- Savireguliacija – svarbus apsauginis veiksnys, siejamas su geresne vaikų psichikos sveikata.
- 4 m. savireguliacija – svarbus prognostinis veiksnys (Robson, Allen & Howard, 2020, metaanalizė)
- Daugelyje mokslinių studijų kaip mediatorius tarp išorinių veiksnių ir psichosocialinio funkcionavimo (pvz., Chang et al, 2011; Hardaway et al, 2012).
- Kas paaiškina geresnį vaikų psichosocialinį funkcionavimą karantino metu?
- Ar vaikų savireguliacija gali būti apsauginis veiksnys?

Tyrimo tikslas

- **Tikslas:** Išanalizuoti vaikų karantino dėl COVID – 19 pandemijos metu psichosocialinį prisitaikymą ir kaip jis siejasi su vaikų savireguliacija ir vaikų buvimu prieš ekranais karantino metu ir ankstesniais etapais.
- **Tyrimo klausimai:**
- Ar keitėsi ir kaip keitėsi vaikų emocinė savijauta ir elgesys karantino metu?
- Kaip keitėsi vaikų buvimas prie ekranų lyginant su ankstesniais tyrimo etapais?
- Ar vaikų savireguliacija gali būti apsauginis veiksnys, paaiškinantis vaikų mažesnį įsitraukimą į ekranus ir geresnį prisitaikymą karantino metu?
- Kurie veiksniai prognozuoja vaikų elgesio ir emocinius sunkumus karantino metu?

PROJEKTAI

- Projekto „Šiuolaikinės informacinės technologijos ir mažų vaikų sveikata“ dalis
- 2017–2018 m., finansuotas Lietuvos mokslo tarybos (GER-006/2017), vad. prof. dr. Roma Jusienė.
- Projekto „Nuotolinis vaikų ugdymas pandemijos dėl Covid-19 metu: grėsmės bei galimybės ekosisteminiu požiūriu“ dalis finansuojamo LMTLT (sut.nr. S-COV-20-11)
- <https://www.mediavaikai.lt>

www.mediavaikai.lt

Tyrimo dalyviai

- Ikimokyklinio amžiaus: 4-6 metai
  - N = 106
  - Amžiaus vid. = 68,79 mėn. (SD = 11,04)
  - Mergaitės: n = 40 (37,7 %)
  - 92,2 proc. tėvų aukštojo išsilavinimo
  - 82,8 proc. tėvų susituokę
- Mokyklinio amžiaus: 7-8 metai
  - N = 18
  - Amžiaus vid. = 93,47 mėn. (SD = 6,17)
  - Mergaitės: n = 13 (72,2 %)
  - 93,8 proc. tėvų aukštojo išsilavinimo
  - 87,5 proc. tėvų susituokę

Tyrimo etapai

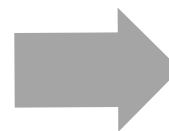
I tyrimo etapas (T1) TĖVŲ APKLAUSA

- 2017 gegužė-
spalis
- Vid = 40,29 mėn.
- N = 109

II tyrimo etapas (T2) TĖVŲ APKLAUSA IR VAIKŲ TESTAVIMAS

- 2018 birželis-
lapkritis
- Vid. = 56,36 mėn.
- N = 76 (tėvų
anketavimas)
- N = 53 (4-5 metų
vaikų testavimas)

III tyrimo etapas (T3) TĖVŲ APKLAUSA

- 2020 gegužė -
birželis
- Vid. = 72,26 mėn.
- N = 124

Tyrimo instrumentai

Vaikų psichosocialinis prisitaikymas karantino metu

- Emociniai ir elgesio sunkumai (CBCL / 1.5-5 (Achenbach & Rescorla, 2000); SDQ (Goodman, 1997) **T3**
- Ar pasikeitė vaiko elgesys ir emocinė savijauta karantino metu (pagerėjo; nepasikeitė; pablogėjo) **T3**

Vaikų laikas prie ekranų

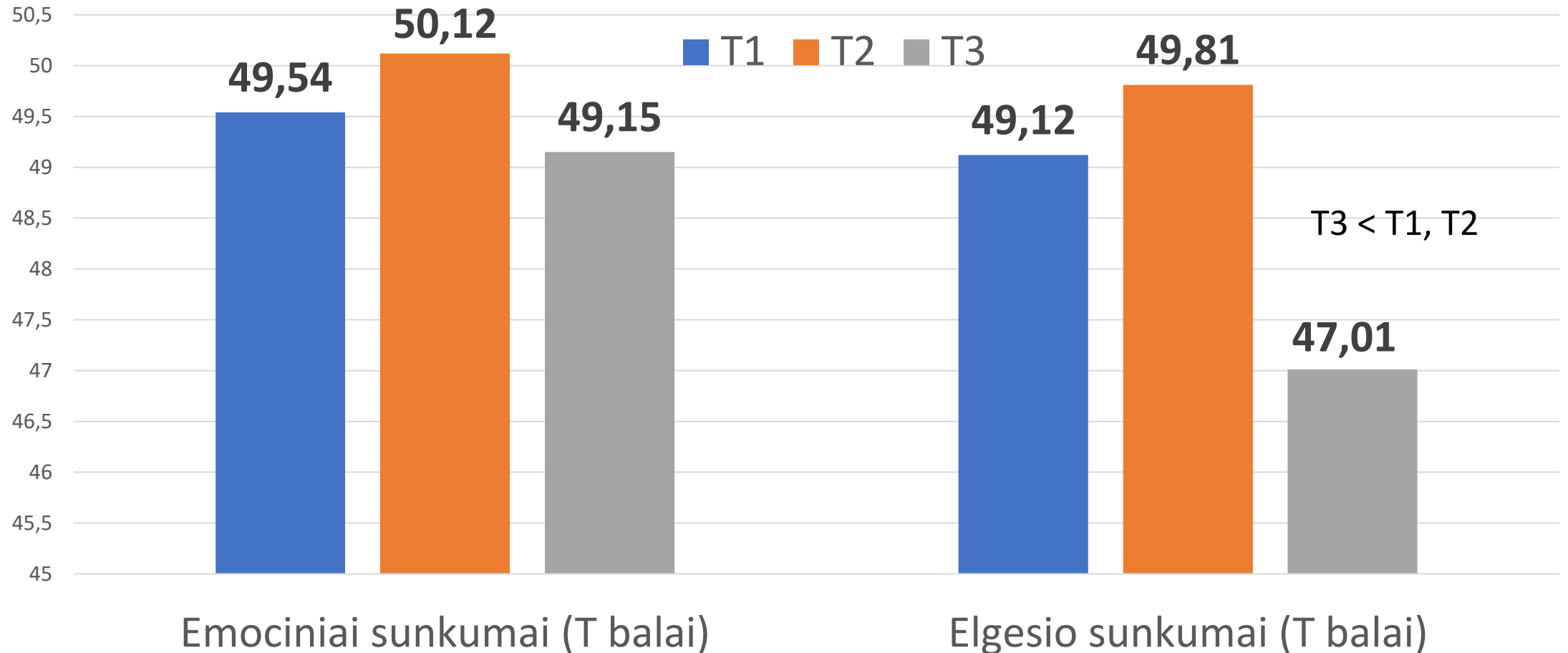
- Kiek vidutiniškai vaikas praleidžia prie ekranų darbo dienomis ir laisvadieniais? **T1 ir T2**
- Kiek vidutiniškai vaikas praleidžia prie atskirų ekranų darbo dienomis ir laisvadieniais? **T1, T2, T3**
- Kiek vidutiniškai vaikas praleidžia prie ekranų mokymosi ir būrelio tikslais bei pramogoms ir laivalaikiui darbo dienomis ir laisvadieniais? **T3**

Vaikų savireguliacija

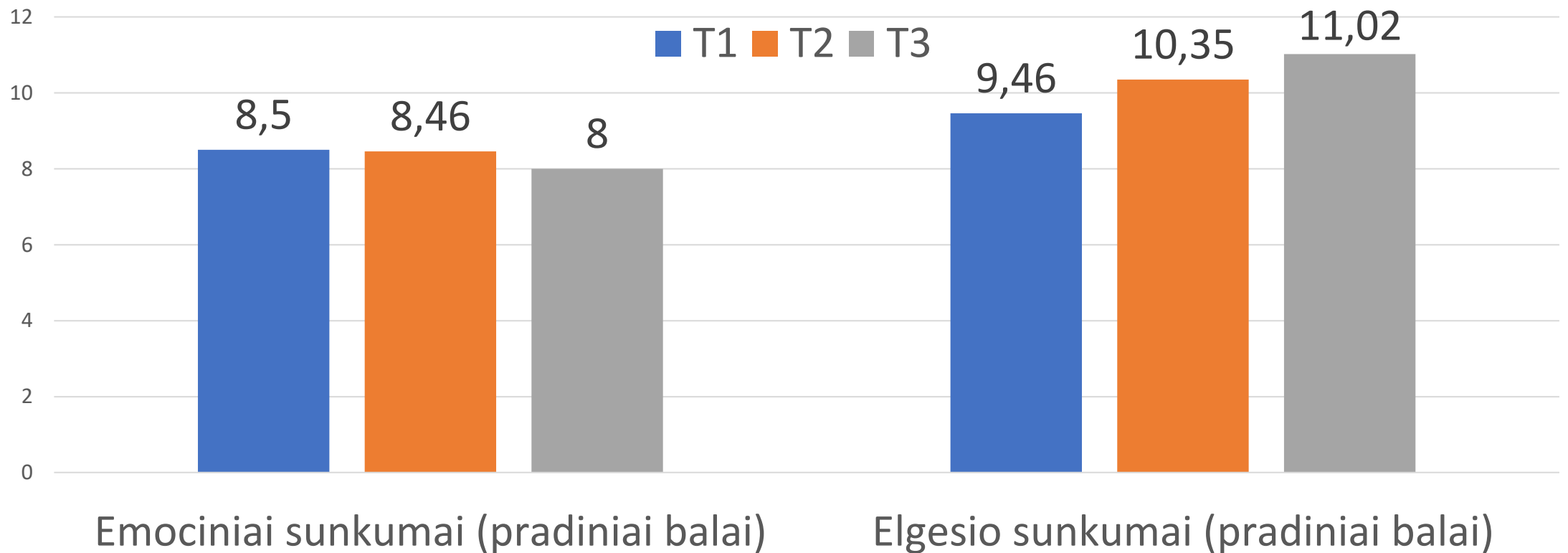
- “Karšta savireguliacija” (atsispyrimas pagundai) - „Dovanos įvyniojimo“ užduotis (Kochanska et al, 1999) –**T2 (4-5 m. vaikai)**
- “Šalta savireguliacija” **T2** (stambiosios motorikos kontrolė, dėmesio perkėlimas, slopinamoji kontrolė) į analizę neįtraukta

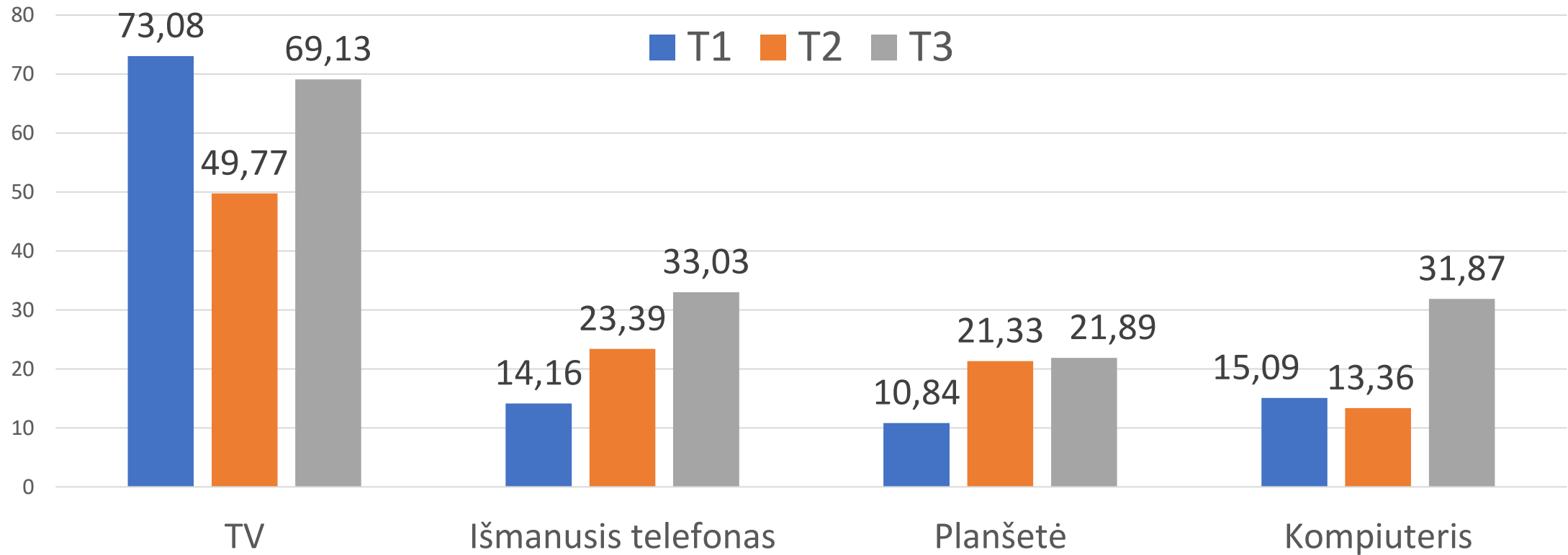
Tų pačių vaikų elgesio ir emociniai sunkumai skirtingais tyrimo etapais

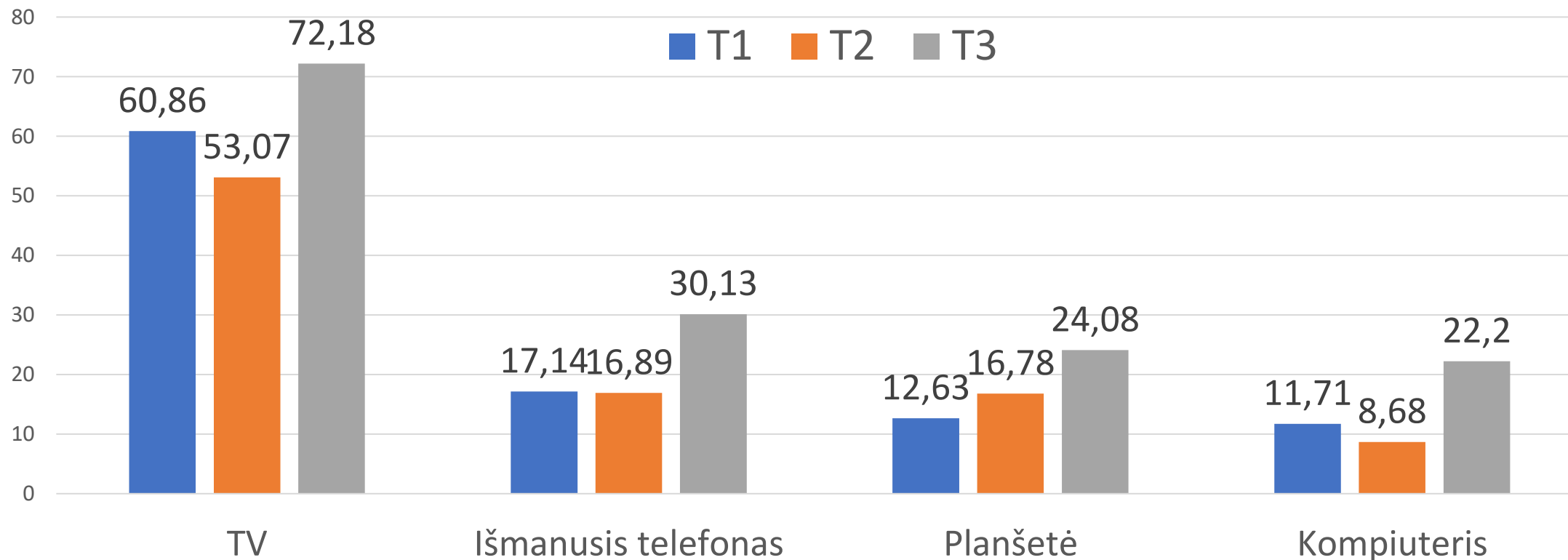
4-6 metų vaikų elgesio ir emociniai sunkumai skirtingais tyrimo etapais

Tų pačių 4-6 metų vaikų laikas prie skirtingų ekranų (min) skirtingais tyrimo etapais

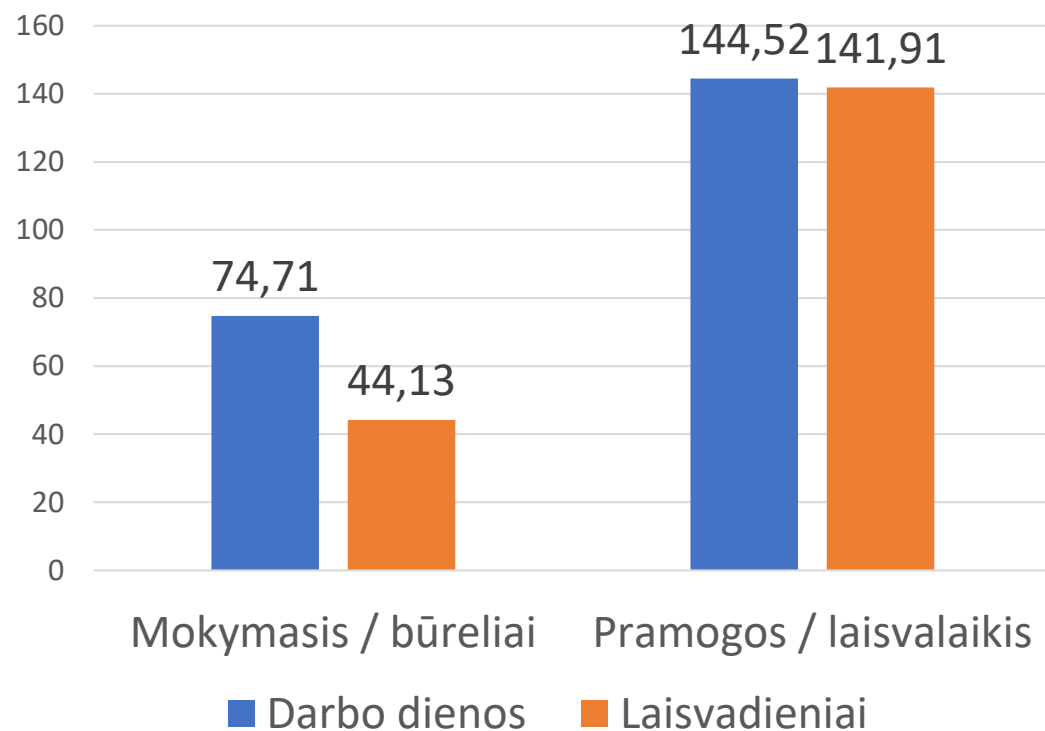

4-6 metų vaikų vidutinis laikas (min) prie ekranų skirtingais tyrimo etapais

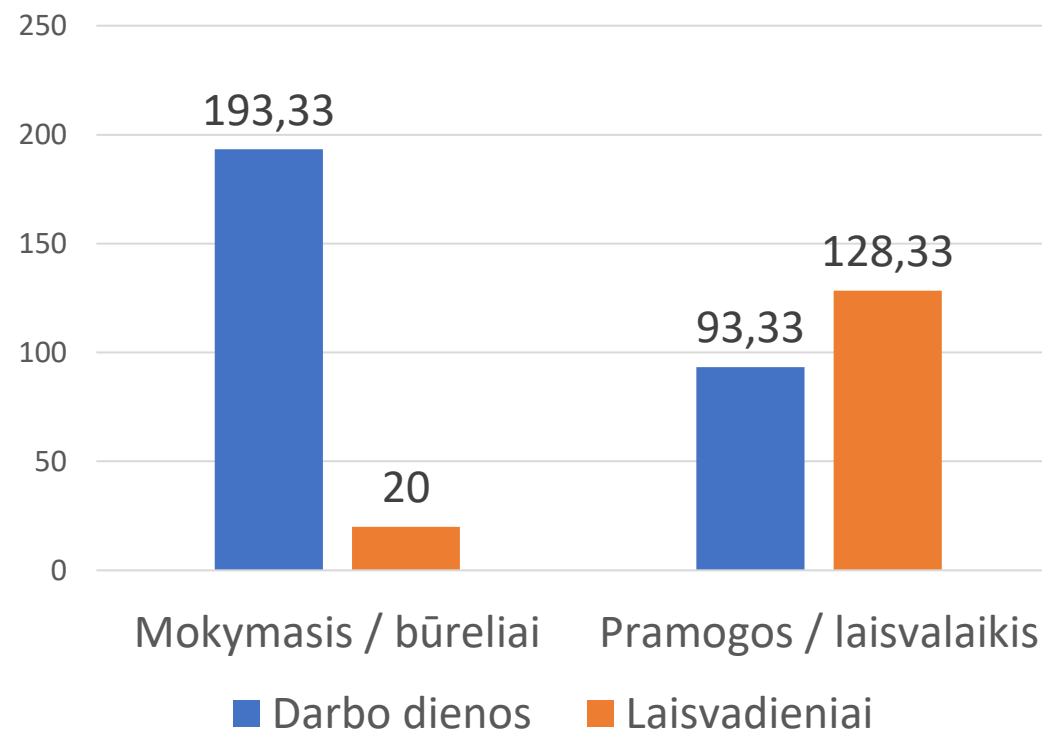

Vaikų buvimo prie ekranų trukmė (min) mokymosi ir pramogų tikslams karantino metu

4-6 metų vaikai

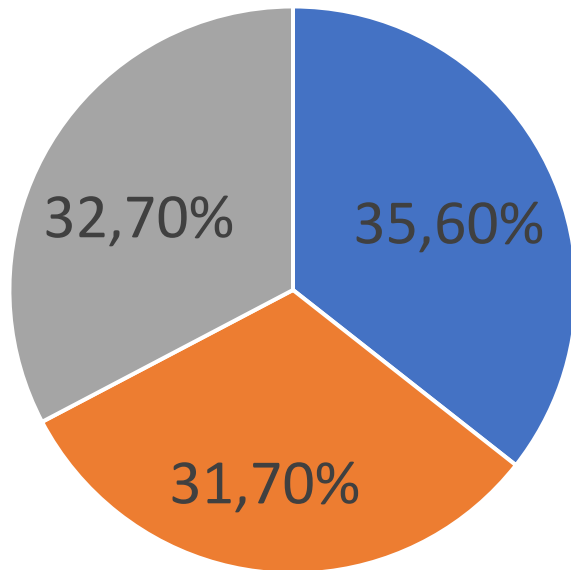

7-8 metų vaikai

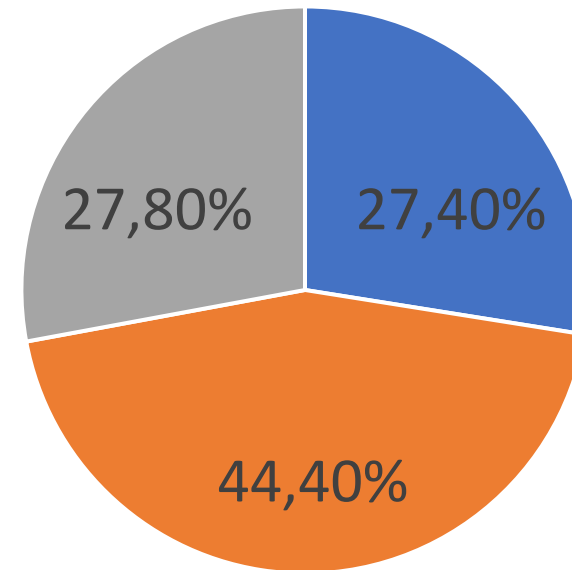
Vaikų savijautos ir elgesio pokyčiai karantino metu

4-6 m. vaikai

■ Pablogėjo ■ Nepakito ■ Pagerėjo

7-8 m. vaikai

■ Pablogėjo ■ Nepakito ■ Pagerėjo

Vaikų savireguliacija, laikas prie ekranų ir savijautos / elgesio pokyčiai karantino metu

Vaikai, kurių savijauta ir elgesys karantino metu **pablogėjo** (lyginant su tais, kurių savijauta ir elgesys nepakito ar pagerėjo):

- turi daugiau emocinių (Mann-Whitney $U = 884,00$; $p = 0,000$) ir elgesio sunkumų (Mann-Whitney $U = 4893,00$; $p = 0,000$) karantino metu (bet ne ankstesniais tyrimo etapais);
- bendrai daugiau laiko praleido prie ekranų prieš 1,5 metų (Mann-Whitney $U = 277,50$; $p = 0,031$);
- pasižymėjo mažesne savireguliacija būdami 4-5 m. (Mann-Whitney $U = 108,00$; $p = 0,004$);
- jų šeimose buvo nenuosekliai laikomasi taisyklių dėl išmaniojo telefono naudojimosi karantino metu (Chi square = 7,17; $p = 0,028$);
- nesiskiria pagal amžių, lytį, tėvų išsilavinimą.

Vaikų psichosocialinio prisitaikymo karantino metu veiksniai

- Vaikai, kurie prieš 2,5 metų naudojosi planšetėmis **30 min ir daugiau**, turėjo daugiau emocinių sunkumų karantino metu (Mann Whitney U = 380,50, p = 0,025).
- Vaikai, kurie prieš 2,5 metų žiūrėjo TV **30 min ir daugiau**, turėjo daugiau elgesio sunkumų karantino metu (Mann Whitney U = 957,50, p = 0,032) (karantino metu).
- Kuo daugiau vaikas praleido laiko lauke ir įsitraukė į fizines veiklas prieš 2,5 metų, tuo mažiau turėjo elgesio ir emocinių sunkumų karantino metu, taip pat mažiau laiko skyrė prie ekranų pramogoms (r = -0,237, p = 0,040), daugiau laiko skyrė mokymuisi (r=0,457, p = 0,000).
- Kuo daugiau laiko vaikas praleido lauke ir įsitraukė į fizines, judrias veiklas karantino metu, tuo mažiau laiko naudojosi išmaniuoju telefonu, TV ir bendrai mažiau laiko skyrė pramogoms prie ekranų.

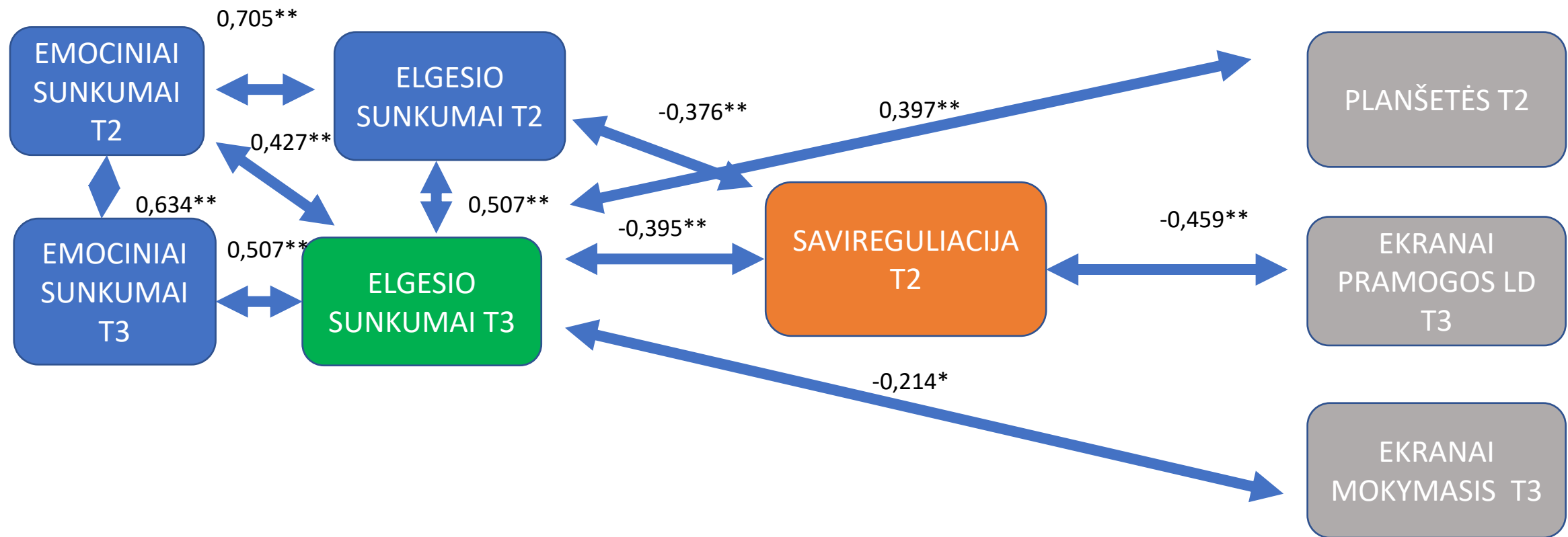
Vaikų emocinės savijautos ir elgesio pokytį prognozuojantys veiksniai: logistinė regresija

Nepriklausomi veiksniai	<i>p</i>	OR	95% CP
Savireguliacija T2	0,026	1,054	1,006 - 1,103
Laikas prie planšetės T2	0,771	0,996	0,971 – 1,022
Emociniai sunkumai T3	0,010	0,746	0,597 – 0,932
Elgesio sunkumai T3	0,949	1,006	0,838 – 1,208

Didesnė ankstyvoji savireguliacija ir mažesnis emocinių sunkumų įvertis karantino metu leidžia reikšmingai atskirti vaikus, kurių savijauta ir elgesys karantino metu pablogėja, lyginant su tais, kurių savijauta ir elgesys nesikeičia arba pagerėja

Nagelkerke $R^2 = 0.692$, teisingai suklasifikuotų atvejų 86%

Vaikų savireguliacija, emociniai ir elgesio sunkumai bei laikas prie ekranų (koreliacijos)

Emociniai sunkumai karantino metu su savireguliacija ir trukme prie ekranų karantino metu arba ankstesniais etapais nesisieja.

Vaikų elgesio sunkumus karantino metu prognozuojantys veiksniai

Nepriklausomi veiksniai	β	p
Savireguliacija T2	-0,08	0,663
Laikas prie planšetės T2	0,15	0,351
Laikas prie ekranų mokymosi tikslais T3	-0,14	0,418
Elgesio sunkumai T2	0,61	0,012
Emociniai sunkumai T2	-0,18	0,397
Amžius	0,11	0,499

Didesnį vaikų elgesio sunkumų įvertį karantino metu prognozuoja didesnis elgesio sunkumų ankstesniais raidos etapais įvertis.

$R^2 = 0.32$, $F = 2,35$, $p = 0,056$

Rezultatų aptarimas ir išvados

- Laikas prie ekranų ir tarp pačių 4-8 metų vaikų ir lyginant 4-6 m. vaikus skirtinguose tyrimo etapuose išaugo beveik dvigubai!
- 4-6 m. vaikai nepasižymėjo didesniais elgesio ir emocinių sunkumų įverčiais karantino metu.
- Vertinant tuos pačius vaikus jų elgesio sunkumų karantino metu buvo stebėta mažiau.
- Kuo daugiau elgesio ir emocinių sunkumų vaikas turėjo ankstesniais raidos etapais, tuo daugiau jų turėjo ir karantino metu.
- Vaikų savijautos ir elgesio pablogėjimą karantino metu paaiškina mažesnė savireguliacija, vertinta 4-5 metų amžiuje, taip pat karantino metu stebimi emociniai sunkumai.

Rezultatų aptarimas ir išvados

- Vaikų elgesio sunkumai karantino metu siejasi su jų mažesne savireguliacija 4-5 m. amžiuje ir ilgesne trukme prie ekranų pramogų tikslais, su laiko prie planšetės trukme, elgesio ir emociniais sunkumais ankstesniais raidos etapais. Tiesa, reikšmingu prognostiniu veiksniumi išlieka tik ankstesni elgesio sunkumai.
- Svarbu atkreipti dėmesį į vaikų liečiamųjų ekranų naudojimą ankstyvajame amžiuje – gali būti rizikos veiksnys.
- Didesnę riziką turėti elgesio ir emocinių sunkumų karantino metu turi vaikai, kurie turėjo šių sunkumų jau ankstesniais metais. Šiems vaikams turi būti skiriamas ypatingas dėmesys.
- Svarbu vaikų fizinis aktyvumas ir buvimas lauke.
- **Ankstyvoji savireguliacija gali būti svarbus apsauginis veiksnys!**

Ankstyvosios savireguliacijos lavinimas - be ekranų!

- Kasdienės sąveikos, žaidybinė veikla (vaizduotės žaidimai ir stalo žaidimai), aktyvūs fiziniai žaidimai, skaitymas...

- Daugiau duomenų iš tyrimo „Šiuolaikinės informacinės technologijos ir mažų vaikų sveikata“ – www.mediavaikai.lt
- Ten pat galite rasti tyrimų rezultatais grįstas **mokslininkų rekomendacijas** dėl naudojimosi ekranus turinčiais prietaisais

DĖKOJAME UŽ DĖMESĮ!